

Το Συνέδριο έγινε στο Royal College of Physicians, London. Ήταν πολύ ενδιαφέρον με θέματα που αφορούν τη Μαία, ως πρόσωπο - κλειδί για την προστασία της μητρότητας. Οι ομιλητές, κατά κανόνα Μαίες με μεταπτυχιακές σπουδές και ακαδημαϊκή καριέρα, μετέφεραν γνώσεις και εμπειρίες από διαφορετικά σημεία του κόσμου, όπως την Αφρική, την Ασία, τη Λατινική Αμερική, αλλά και την Ευρώπη.

Επέστρεψα για μία φορά ακόμα προβληματισμένη. Χρειαζόμαστε να επαναπροσδιορίσουμε το ρόλο μας ως επαγγελματίες υγείας στην καινούργια χιλιετία. Το επαγγελματικό μας προφίλ χρειάζεται να ενισχυθεί με βελτίωση και αναβάθμιση της εκπαίδευσής, ώστε να συμβαδίζουμε με τις συναδέλφους άλλων κρατών και να ανταποκρινόμαστε στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Στο Συνέδριο αυτό μου δόθηκε χρόνος 15' για χαιρετισμό, όπου στη συνέχεια μετέφερα την προσωπική μου εμπειρία από τις 12 ημέρες, που εργάστηκα με τους "Γιατρούς του Κόσμου" στον καταυλισμό των προσφύγων στο Stankovic, στα σύνορα του FYROM με το Κόσσοβο, έξω από τα Σκόπια. Με την ευκαιρία, που μου δόθηκε, είπα δύο λόγια για την ανάγκη ειρήνης στα Βαλκάνια, αφού ξέρουμε πως εκείνοι που πληρώνουν περισσότερο στον πόλεμο είναι οι έγκυες, οι θηλάζουσες μητέρες και τα παιδιά τους.

Το χρέος μας προς την παραδοσιακή Ελληνίδα Μαμή*

Δρ **Χρίστος Θ. Οικονομόπουλος**, Παιδοχειρουργός

* Ομιλία από την εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας, την 9η Μαΐου 1999 στο ξενοδοχείο "PRESIDENT".

Αγαπητές μου Φίλες και Φίλοι,

Ευχαριστώ εγκάρδια τη φωτισμένη Πρόεδρο του θαυμαστού τούτου Συλλόγου των Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών, την αγαπητή ερίτιμο κ. Ελένη Σαμαριτάκη-Νικολαΐδου, όπως επίσης και το δραστήριο και δημιουργικό Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου, γιατί με ενθουσιασμό και με προθυμία έχει ενστερνιστεί να φέρει στη δημοσιότητα με το έγκριτο και γεμάτο φροντίδα περιοδικό του Συλλόγου, το καλαίσθητο "ΕΛΕΥΘΩ", τις προσπάθειές μου των τριάντα τελευταίων ετών, που διασώζουν τις πράξεις και ενέργειες της απλής και άγνωστης Ελληνίδας Μαμής από την εποχή της Τουρκοκρατίας

και Φραγκοκρατίας μέχρι σήμερα, με τη φιλοξενία του "Λαογραφικού Λεξικού της Ελληνίδας Μαμής". Είναι περιττό να τονίσω ότι το "Λεξικό της Μαμής" έχει συγκινήσει και γοητεύσει όλες τις Μαίες, Μαιευτές και Μαιευτήρες ανά το Πανελλήνιο.

Επίσης, ο Σύλλογος έχει αγκαλιάσει και με τη φροντίδα του θα εκδοθεί τον επόμενο μήνα, ως έκδοση του Συλλόγου, το βιβλίο μου με τίτλο: "Τα Νανουρίσματα και τα Ταχταρίσματα της Λαϊκής Ελληνίδας Μάνας", τα οποία έχω καταγράψει ακούγοντάς τα από μαμές, μητέρες και γιαγιάδες των 20.000 μικρών ασθενών μου, που έχω χειρουργήσει από το 1962

μέχρι σήμερα.

Η προθυμία, η προσωπικότητα, ο πατριωτισμός και η ευγένεια της εριτίμου Προέδρου κ. Σαμαριτάκη, καθώς και του σεβαστού Διοικητικού Συμβουλίου, να εξυψώσουμε την παραδοσιακή Μαμή, με έχουν συγκινήσει, γιατί σεμνά και αθόρυβα φροντίζουν για τις παραγκωνισμένες μέχρι σήμερα ανώνυμες Μαίες, που ήταν για μένα, ανέκαθεν και πάντοτε, οι πολύ αγαπημένες μου, επειδή έχουν ενταχθεί να βοηθούν τόσο αποτελεσματικά της Ελληνίδες μητέρες, αφού είναι οι πρώτες που φέρνουν στο φως της ζωής τα Ελληνόπουλα, που είναι το μέλλον της φυλής μας.

Σήμερα σας αποκαλύπτω ότι εργάζομαι πυρετωδώς, ώστε να έλθουν στη δημοσιότητα, για να γίνουν κτήμα όλων σας, πολλές προσπάθειές μου για τη ζωή και τις εμπειρίες της ανώνυμης Ελληνίδας Μαρής. Έτσι, ετοιμάζω το "Λεξικό των μαγικών και ιαματικών βοτάνων της Ελληνίδας Μαρής", που θα είναι πολύ συγκλονιστικό και ελπίζω να εκδοθεί από το Σύλλογο με τη χορηγία κάποιας εταιρείας. Επίσης, ετοιμάζω τα βιβλία: "Ο Μητρικός Θηλασμός στην Ελληνική Λαογραφία", "Η Διατροφολογία της Μαρής", "Η παραδοσιακή Μαμική (Η Τέχνη της Λαϊκής Μαρής)".

Δεν είμαι Μαιευτήρας-Γυναικολόγος, αλλά Παιδοχειρουργός. Σας εξομολογούμαι ότι μετά τη μεγάλη μου αγάπη, που είναι η Χειρουργική της Νεογνικής, Βρεφικής, Παιδικής και Εφηβικής ηλικίας, έχω ακόμη δύο μεγάλες αγάπες, ξεχωριστές στην καρδιά μου. Η μία είναι η προβολή της ζωής της άγνωστης και ανώνυμης παραδοσιακής Ελληνίδας Μαρής και η άλλη είναι η προβολή της ζωής της απλής λαϊκής Ελληνίδας μάνας και του παιδιού της, γιατί πιστεύω ότι το παρελθόν πάντοτε φωτίζει το παρόν και το μέλλον.

Οι ιστορικοί του κόσμου αφιερώνουν πολλές σελίδες για να υμνήσουν τους πολιτικούς, τους στρατηγούς, τους ποιητές, τους πρωταθλητές, τους καλλιτέχνες και λογοτέχνες, κανένας, όμως, δεν σκέφτηκε να εξιστορήσει τους αφανείς αγώνες των Μαιών.

Σήμερα, όλων των ειδών οι αστέρες γίνονται παντού γνωστοί με όλα τα σύγχρονα μέσα προβολής. Η τηλεόραση, ιδίως, η σύγχρονη αυτή γυάλινη οθόνη, προβάλλει στο προσκήνιο της δημοσιότητας μεγάλες, μέτριες και μικρές διασημότητες, αλλά αγνοεί συστηματικά το έργο της Μαρής, που συντελείται αθόρυβα τις νύχτες και έτσι παραμένει στη σκιά.

Όπως ο γενναίος στρατιώτης, που προτάσσει τα στήθη του και κερδίζει τη μάχη στο μέτωπο του πολέμου, έτσι και η Μαία, τόσο η παραδοσιακή, όσο και η σύγχρονη επιστήμων Μαία και ο Μαιευτής, προσφέρουν ατίμητες υπηρεσίες στο Έθνος.

Αγαπητές μου Φίλες και Φίλοι,

Από την προϊστορική εποχή η Μαία είχε μια δεσποζούσα θέση στην κοινωνία. Η Μυκηναϊκή Ελλάδα ήταν η χώρα στην οποία αναπτύχθηκε μια υψηλή αντίληψη για την αποστολή της Μαρής.

Τα Ηραία κατά τη Μυκηναϊκή εποχή ήταν πρότυπα μαιευτήρια με έμπειρο προσωπικό. Στα μεγάλα Ηραία υπηρετούσαν εννέα άτομα, οχτώ γυναίκες, οι "Ειλείθειες" (πλαγιομαμές και οπισθομαμές) και ένας άνδρας, ο "Μάντης".

Σε περιπτώσεις παρατάσεως του τοκετού, δυστοκίας ή διδυμογενέσεως, δηλαδή σε δύσκολους και υψηλού κινδύνου τοκετούς, χρησιμοποιείτο πάντοτε ο οπισθόδομος του ναού. Στα μικρά Ηραία υπηρετούσαν τρεις γυναίκες, απλές μαίες, οι Ειλείθειες.

Κάθε μεγάλο Ηραίο κατά τη Μυκηναϊκή εποχή περιβάλλετο από 40 ξύλινους κίονες. Αυτοί συμβόλιζαν:

Φωτογραφία από την εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας (5 Μαΐου) και της Μητέρας (9 Μαΐου) στο Ξενοδοχείο "PRESIDENT", την 9η Μαΐου 1999.

- 1) τις 40 εβδομάδες της εγκυμοσύνης,
- 2) τις 40 εβδομάδες του υποχρεωτικού μητρικού θηλασμού και
- 3) τις 40 ημέρες της λοχείας, με αυστηρή αποχή από συνουσία.

Η παραβίαση του κανόνα αυτού τιμωρείτο από την Ήρα με μεγάλη ποινή. Εδίκετο σχετικός όρκος στη θεά από τις λεχώνες, οι οποίες όταν ορκίζοντο αναφώνουσαν "Νή την Ήρα". Επίσης, το σκήπτρο της θεάς Ήρας στο κεφάλι της είχε σαν διακόσμηση 40 μικρούς πύργους με πολύτιμα πετράδια, που συμβόλιζαν τις 40 συμβουλές, που έδινε η θεά στη λεχώνα. Επιβίωση αρχαία έχουμε τις "40 ορμήνιες", που δίνει η λαϊκή Μαμή και η γιαγιά στη μικρομάνα κατά την περίοδο της λοχείας.

Η θεά Ήρα ήταν αρχιέρεια-θεά, "Ιατρίνα", η λεγόμενη την εποχή της Τουρκοκρατίας "εμπροσθομαμή" ή "μπροσθομαμή" και που διακρινόταν για την αγχίνοια (ετοιμότητα πνεύματος), την οξύνοια (ταχεία αντίληψη) και περίνοιά της (σύνεση και γνώση με ευφυΐα).

Η Ήρα γνώριζε να εκτελεί με τη "χείρα" (επιβίωση ηχομητική του "Ήρα"), όπως και η λαϊκή Μαμή, εξωτερικούς και εσωτερικούς χειρισμούς, μετασχηματισμούς, εξελκυσμό, στροφή, κατασεισμό κλπ. Ήταν η πρώτη στον κόσμο, που εκτέλεσε με το χέρι –στον παρατεταμένο τοκετό της Αλκμήνης– την εξαγωγή της κεφαλής του Ηρακλή και του Ιφικλή, τοποθετώντας το ένα δάκτυλο στο στόμα του εμβρύου και το άλλο στη σιαγόνα, σαν

άγκιστρο. Αυτό σημαίνει και το όνομά της Ήρα (είναι το α' ενικό πρόσωπο του Αορίστου Α' του ρήματος αίρω).

Στην Ιατρική, σήμερα, ο χειρισμός αυτός κακώς φέρει το όνομα πολλών επιστημόνων Μαιευτήρων, όπως του Mauriceau, του Pinard, του Ferebeat, του Vernier κλπ. Το ορθό είναι να λέγεται "ο χειρισμός της Ήρας".

Στα μεγάλα Ηραία γεννούσαν οι αρχόντισσες και όσες αγρότισσες ή ποιμενίδες είχαν δυστοκία.

Στα Ηραία οι Ειλείθειες εναλάσσονταν άγρυπνες ολόκληρο το 24ωρο. Η Ήρα είχε ορίσει ειδικούς κανόνες, όχι μόνο για τις Ειλείθειες, δηλαδή τις πρακτικές Μαίες-Ιέρειες (οπισθομαμές και πλαγιομαμές) που έπρεπε να τις διακρίνει η υποδειγματική αυταπάρνηση, αλλά και για τις λεχώιδες.

Για τις γυναίκες των απομακρυσμένων χωριών από τις πόλεις-κράτη υπήρχαν τα μικρά Ηραία, στα οποία προΐστατο η θεά Άρτεμις, η "Ορθία", η οποία λεγόταν και "Αγροτέρα". Ήταν, δηλαδή, τα μικρά Ηραία και οι μικροί ναοί της Αρτέμιδας κατά τη Μυκηναϊκή εποχή, ότι είναι σήμερα τα αγροτικά ιατρεία.

Παρ' ότι στην αρχαία Ελλάδα η θέση της γυναίκας ήταν γενικότερα όμοια ή ακόμη και κατώτερη της θέσης των δούλων, απεναντίας, η θέση της Μαίας, σαν επιβίωση ζωντανή της Μυκηναϊκής παράδοσης της θεάς Ήρας, ήταν πάντοτε και για πολλούς αιώνες σε περιοπή και η Μαία απολάμβανε πάντοτε μεγάλου σεβασμού από το πλήθος και τους άρχοντες. Ακόμη και ο Ευριπίδης, ο γνωστός μισογύνης τραγικός ποιητής, που πίστευε ότι η γυναίκα είναι "αθλιώτατον φυτόν", έτρεφε ξεχωριστό σεβασμό μόνο στη Μαία.

Στο Βυζάντιο, με την εξύψωση της γυναίκας από το Χριστιανισμό και την επικράτηση της χριστιανικής αγάπης, όπως

και κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας και Φραγκοκρατίας, το έργο της Μαιμής ήταν έργο κατεξοχήν χριστιανικό, κοινωνικό και ιατρικό.

Μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως, το 1453, η Μαία, στα μάτια της παραδοσιακής κοινωνίας, δεν ήταν μια άσημη ύπαρξη, η οποία κινιόταν και εργαζόταν στο περιθώριο της ζωής, αλλά αυτή η Μαιμή και η βυζάστρα του χωριού, ή τροφός ή τίτθη ή παραμάννα, έχαιραν και οι δύο μεγάλου σεβασμού και υπολήψεως, γι' αυτό λεγότουσαν "ψυχομένες".

Η Ελληνίδα Μαιμή όλων των εποχών πρόσφερε βοήθεια στον πόνο της τίκτους, που τότε ήταν ο πιο δυνατός αλλά και ο πιο ιερός ανθρώπινος πόνος, γιατί μέσα απ' αυτόν ερχόταν μια νέα ζωή στον κόσμο.

Το έργο της Μαιμής όλων των εποχών του Ελληνικού βίου, ιδίως της εποχής της Τουρκοκρατίας, παρ' ότι αυτή ήταν αγράμματη, όμως, το έργο της αυτό είχε ένα πνευματικό μεγαλείο, γιατί ήταν έργο μεγάλης αγάπης, φροντίδας, στοργής, συμπαραστάσης, συμπόνιας, συμμερίσματος και ενθάρρυνσης. Τα ξενύχτια, οι λαχτάρες, οι θυσίες κλπ. της παραδοσιακής Μαιμής ήταν έννοιες δυναμικές και όχι στατικές, που δύσκολα μετριούνται ή περιγράφονται, γιατί εκείνη την εποχή υπήρχαν μεγάλες δυσκολίες και ανυπέβλητα εμπόδια στην εγκυμοσύνη, τον τοκετό και τη λοχεία.

Η αποστολή της ήταν δύσκολη, αλλά η κλίση της να γίνει Μαιμή ξεκινούσε από αγάπη προς την επίτοκο. Η προσφορά της ήταν ολοκληρωτικά ανιδιοτελής. Συνήθως, Μαιμή γινόταν μια γυναίκα, που είχε ισχυρή προσωπικότητα και που ήταν προικισμένη με φυσική ευφυΐα, επιδεξιότητα, προνοητικότητα, ευγένεια, πλούσιο συναισθηματικό κόσμο, γεμάτο τρυφερότητα και υπομονή, δηλαδή αστείρευτα ψυ-

χικά αποθέματα στοργής και αγάπης.

Τα ηθικά προσόντα και οι αρμοδιότητες της Μамή έπρεπε να είναι πάντοτε η καλή συμπεριφορά, η αγνότητα, η καθαρότητα των ηθών και η αφασίωση στην περιποίηση της επιτόκου με στοργή και φροντίδα, μέχρι μεγαλειώδους αυτοθυσίας πολλές φορές, σπεύδοντας πάντοτε στο προσκλητήριο των ωδίνων της κάθε ετοιμόγεννης.

Η παραδοσιακή Ελληνίδα Μамή την εποχή της Τουρκοκρατίας έδινε συνεχώς τη μάχη της αγάπης, όχι μόνο την ημέρα, αλλά ιδίως τη νύχτα, για να ξεγεννήσει την επίτοκο, να απαλύνει τον πόνο της, να σώσει το αρτιγέννητο νεογνό, να φροντίσει τη λεχώνα και να διδάξει το μητρικό θηλασμό, δηλαδή να σκορπίσει την αισιοδοξία και την ενθάρρυνση στη μικρομάνα-πρωτάρα.

Η Μамή, πολλές φορές μόνη της σε δυστοκίες εκείνης της εποχής, έδινε με την αυτοθυσία της, με την υπομονή και την αγάπη της βοήθεια στο αδιέξοδο και στην απόγνωση.

Η παραδοσιακή Μамή δεν γνώριζε αργίες, γιορτές και δεν συμβιβαζόταν με τη νυχτερινή ανάπαυση.

Η παραδοσιακή Μамή αισθανόταν την υψηλή κλίση της σαν ιερό λειτούργημα, σαν συνλειτουργός του έργου του Δημιουργού. Παρέμενε όρθια, άγρυπνη, ακατάβλητη και αλύγιστη στο ιερό έργο της Μамικής όπως το έλεγαν τότε.

Στο πρόσωπο της επιτόκου έβλεπε η παραδοσιακή Μамή το πρόσωπο της Θεομήτορος, της Παναγίας, που γέννησε χωρίς βοήθεια το Χριστό και αισθανόταν πάντοτε σαν αδελφή της Παναγίας.

Η ιστορία της Ελληνίδας Μαίας είναι ιστορία χριστιανικής αγάπης, γιατί η Μαία φροντίζει τις ανάγκες της εγκύου, οργανώνει τις φροντίδες της την ώρα της γέννας και με το αίσθημα ιερής ευθύνης φέρ-

νει σε αίσιο πέρας τον τοκετό, ενώ στη συνέχεια επιβλέπει και αξιολογεί με αγάπη τη φροντίδα της λεχώνας και του αρτιγέννητου, τις επόμενες 40 ημέρες μέχρι το Σαραντισμό και πέρα απ' αυτόν, γιατί η μικρομάνα έχει πάντοτε ανάγκη την κυρα-Μπάμπω, την κυρα-Μамή.

Αναφέρω ένα απλό παράδειγμα για τις εθιμικές πράξεις, που γίνονταν από τη Μамή τα μεσάνυχτα της τρίτης ημέρας από τη γέννηση, στα "τρινύχτια", όπου η κυρα-Μамή μουύσε τη μικρομάνα (πρωτάρα) στο μητρικό θηλασμό.

Εκείνη την ώρα, που υπήρχε απόλυτη ησυχία, γινόταν η μύηση από την κυρα-Μπάμπω (Μамή) στον πρώτο θηλασμό, η οποία τον ονόμαζε "Όγδοο Μυστήριο" ή "βυζόπιαση". Η παραδοσιακή Ελληνίδα Μамή αισθανόταν την ανάγκη να προσθέσει το μητρικό θηλασμό στα "Έφτά Μυστήρια της Εκκλησίας", για να δώσει την ιερότητα που αρμόζει στο μητρικό θηλασμό, σαν πραγματική ιέρεια που ήταν η ίδια, η παλιά εκείνη Μамή.

Η τελετουργία άρχιζε ως εξής: Λίγο πριν τα μεσάνυχτα η μικρομάνα έπρεπε να είναι χορτάτη, δηλ. "τηλωμένη" όπως έλεγαν, για να είναι πάντα χορτάτο το παιδί. Αμέσως μετά η κυρα-Μамή έπαιρνε και σήκωνε με τα χέρια της το νεογνό και τραγουδούσε λέγοντας: "Χαίρου, Μάνα Γη, που σε πατούνε αυτά τα νέα τρυφερά ποδαράκια", καθώς και άλλα χαριτωμένα λόγια από τη μεγάλη της εμπειρία με σκοπό να χαροποιήσει τη μικρομάνα, έτσι ώστε να βγάλουν οι μαστοί της γλυκό γάλα και όχι "πικρόχολο" ή "φαρμακογαλιασμένο". Στη συνέχεια η Μамή σταύρωνε το νεογνό με αλεύρι στο κεφάλι, για να ζήσει πολλά χρόνια και να ασπρίσει, κατόπιν του έβαζε μέλι στα χείλη, για να γίνει γλυκομίλητο και του τοποθετούσε στο στήθος έναν ξύλινο σταυρό, για να γίνει καλός Χριστιανός, έδει-

χνε δε στη νέα μάνα πώς να το φασκιώνει. Έπειτα η Μαμή, αφού σταύρωνε το στήθος της μικρομάνας, πίεζε ελαφρά το δεξιό της μαστό και έσταζε μέσα στο στόμα του βρέφους λίγες σταγόνες μητρικού γάλακτος, “για να μοσχοβολάει το γάλα της μάνας του”. Ακολούθως του έριχνε στο πρόσωπο λίγο ακόμη μητρικό γάλα, για να του το πλύνει με γάλα και να είναι “ασπροπρόσωπο” στη ζωή του, λέγοντας ευχές όπως: “καλορίζικο”, “καλοβύζαχτο”, “γαλατερή”, “καλά θρέμματα” ή “καλά γάλατα”, “καλοήσκιωτο”, δηλαδή “καλοκοιμητο”, “να κοιμάται σαν αρνάκι, να ξυπνάει σαν κουσκουνάκι” κλπ. Το γάλα αυτό από εκείνη τη στιγμή μέχρι την ένατη ημέρα λεγόταν “ευχόγαλο” ή “γάλα της Μαμής”. Μετά η Μαμή παρέδιδε το νεογνό στη γιαγιά (μητέρα της μικρομάνας), η οποία, αφού και αυτή το σταύρωνε πάνω από το πλούσια στρωμένο με γλυκά τραπέζι, που στο κέντρο του είχε ένα εικόνισμα της Παναγίας, το παρέδιδε στη μικρομάνα κόρη της τονίζοντάς της, σαν συμβουλή, την “τρίπτυχη ευχή της μάνας”, που έλεγε: 1) το ήρεμο βύζαγμα και ο γλυκός ύπνος να θρέφει το παιδί, 2) η γειά (υγεία) να το μεγαλώνει και 3) η Κυρά η Παναγιά να το καλοξημερώνει.

Με τον τρόπο αυτό η Μαμή και η γιαγιά με μεγάλη υπομονή κι αγάπη βοηθούσαν και μιούσαν τη μικρομάνα στον πρώτο θηλασμό.

Μετά το θηλασμό και οι τρεις αυτές γυναίκες, Μαμή-γιαγιά-μάνα, άρχιζαν να νανουρίζουν το βρέφος, για να το γλυκοκοιμίσουν. Όταν το νεογνό κοιμόταν, η Μαμή και η γιαγιά με επίκληση της Παναγίας (πίστευαν ότι ήταν νοερά μαζί τους), άρχιζαν να δίνουν συμβουλές στη μικρομάνα προλέγοντας έτσι το μέλλον του, που θα εξαρτιόταν από την πιστή τήρηση αυτών των συμβουλών, τα λεγόμενα “μοι-

ράσματα”. Μετά έτρωγαν μαζί, Μαμή-γιαγιά-μικρομάνα, τα διάφορα γλυκίσματα από το πλούσια στρωμένο τραπέζι και όταν λαλούσε ο πρώτος πετεινός, συνήθως 2-3 ώρες μετά τα μεσάνυχτα, η μικρομάνα έπρεπε να φιλήσει και τα δύο χέρια της κυρα-Μαμής και να της δώσει σαν αμοιβή, από ευγνωμοσύνη, ένα χρυσό ή ασημένιο νόμισμα, που το έλεγαν “πρωτοβυζαστικό” ή “καλομοίραιμα” ή “πρωτομοίραιμα”. Αν η μάνα ήταν φτωχή και το νόμισμα ήταν μικρό, το έλεγαν “μοιραράκι”. Και η φτωχότερη μάνα, πάντοτε φρόντιζε να δίνει “καλό” (ασημένιο νόμισμα) στην κυρα-Μπάμπω, για να ανοίξει και να μην κλείσει η μοίρα του παιδιού της.

Ο εσωτερικός δεσμός των τριών αυτών γυναικών μεταξύ τους, της Μαμής, της γιαγιάς και της μικρομάνας με κέντρο το παιδί κάτω από τη σκέπη της Παναγίας, ήταν ιερός, γιατί αυτές οι γυναίκες εμοίραινταν με ευχές το νέο πλάσμα του Θεού, τον καινούργιο άνθρωπο, προλέγοντας το μέλλον του, που αποσκοπούσε στη μελλοντική του ευτυχία. Επειδή η Μαμή πίστευε ότι η μάνα γεννά αλλά δεν μοιραίνει, γι’ αυτό μαζί με τη δική της ευχή επικαλείτο πάντα τη βοήθεια της Παναγίας ως Τρίτης Μοίρας.

Πιστεύω ότι το έθιμο αυτό της Μαμής με τις ευχές για το μέλλον του παιδιού, μετά τη μήση στον πρώτο θηλασμό, είναι, αναμφίβολα, επιβίωση αρχαία των Τριών Μοιρών της Ελληνικής Μυθολογίας από τη Μυκηναϊκή Εποχή της θεάς Ήρας. Η **Άτροπος** είναι η Μαμή, η **Κλωθώ** είναι η γιαγιά και η **Λάχεσις** είναι η μικρομάνα. Επιβίωση της Τέταρτης Μοίρας, της **Αΐσας (Αρτέμιδος)**, που προστέθηκε στο τέλος της Μυκηναϊκής Εποχής, είναι η Παναγία ή η Αγία Μαρίνα.

Έτσι, στα παλιά χρόνια, στα “τρινύχτια”, δημιουργείτο ένα αυτόνομο πεδίο πολυ-

Από την εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα της Μαΐας και της Μητέρας, στην οποία έπαιξε και τραγούδησε το καλλιτεχνικό σχήμα “Θεματοφύλακες της Παράδοσης”.

ποίκιλων εκδηλώσεων και συναισθηματικών μεταπλάσεων της Μαρμής, της γιαγιάς και της μικρομάνας, για την ψυχοσωματική ανάπτυξη του βρέφους. Ο συναισθηματικός δεσμός των τριών αυτών γυναικών (Μοιρών), είχε σαν απαύγασμα τις μελλοντικές προσδοκίες ευτυχίας του παιδιού στον κόσμο.

Η παραδοσιακή Μτιάμπω, εκείνη τη σκοτεινή περίοδο της στυγνής τυραννίας των Τούρκων και των Φράγκων, διακρινόταν για τη σιδερένια και ισχυρή θέληση, τη δύναμη, την επιμέλεια, την υπομονή, την επιμονή, την πίστη στο Θεό, στην Παναγία και στους Αγίους, ιδίως στον Άγιο Ελευθέριο, στον Άγιο Στυλιανό και στην Αγία Μαρίνα, και πίστευε στην ιερότητα και στον ανθρωπιστικό σκοπό του έργου

της από αγάπη προς την επίτοκο και τη λεχώνα.

Το “ποδοκόπι”, το “νυχτέρι”, η ιερή αγωγή, το αίσθημα ευθύνης, ιδίως σε δυστοκίες, ήταν στη μεγαλύτερή τους ένταση. Η αγρυπνία, η κούραση και η αυξημένη ευθύνη της Μαρμής, τροφοδοτούνταν συνεχώς από τον ανεξάντλητο πλούτο της αγάπης προς την επίτοκο και τη λεχώνα.

Αγαπητές μου Φίλες και Φίλοι,

Ο ηρωϊσμός της αγάπης της παραδοσιακής Ελληνίδας Μαρμής, με κάνει να βροντοφωνήσω ότι χρωστάμε όλοι μας, επιτέλους, αυτό το μεγάλο ευχαριστώ, αυτήν την ευγνωμοσύνη στις παραδοσιακές Μαρμές.

Έχουμε ιερό χρέος να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας, όχι μόνο γιατί βοήθη-

σαν τις μητέρες μας από τη Μυκηναϊκή εποχή μέχρι σήμερα για να μας φέρουν στο φως της ζωής, στον κόσμο αυτό, αλλά και γιατί με το αφανές έργο τους μας διδάσκουν ότι υπάρχει ακόμη αγάπη στο συνάνθρωπο και πίστη στη ζωή.

Η κλίση, η αποστολή και ο ηρωϊσμός της Ελληνίδας Μαμής ήταν ανέκαθεν σύστημα ζωής γι' αυτήν.

Η Ελλάδα δεν πέθανε ούτε πρόκειται να πεθάνει, εφόσον υπάρχουν και θα υπάρχουν αφοσιωμένες Μамές, γιατί ο μεγαλύτερος ηρωϊσμός είναι εκείνος για τον οποίο ο κόσμος συχνά μιλάει λιγότερο και ο οποίος ασκείται με ταπεινοφροσύνη και αγάπη, όπως είναι το έργο της Μαίας. Το Ελληνικό Έθνος δεν έχει ακόμη στήσει μνημείο στην Άγνωστη Μαία της Τουρκοκρατίας και Φραγκοκρατίας, που έσωσε το Έθνος και μαζί το Γένος των Ελλήνων.

Πιστεύω ότι το έργο της ανώνυμης, άγνωστης, αγράμματης λαϊκής Μαμής εκείνης της εποχής, πρέπει να προβάλ-

λεται στην αιωνιότητα. Σήμερα, λοιπόν, παρουσία όλων σας, προτείνω με συγκίνηση ότι όλοι εμείς, με τη βοήθεια του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών πρέπει να φροντίσουμε να στηθεί στην Αθήνα ένα μεγαλειώδες άγαλμα ή καλλιτεχνικό σύμπλεγμα αφιερωμένο στην **Άγνωστη Ελληνίδα Μαμή**, που ασταμάτητα από το 1453-2000 προσφέρει τις υπηρεσίες της. Για το λόγο αυτό προτείνω στο Σύλλογό σας να αποτανθεί με απόφασή του στο Δήμαρχο Αθηναίων με σκοπό την προκήρυξη ενός Πανελληνίου Διαγωνισμού μεταξύ των Ελλήνων Γλυπτών, ώστε η Αθήνα να αποκτήσει ένα περίοπτο άγαλμα τιμώντας έτσι την παραδοσιακή Ελληνίδα Μαμή. Είναι επιτακτική η ανάγκη, α γαπητές μου Φίλες και Φίλοι, να τιμήσουμε την παραδοσιακή Μαμή και να μη γίνουμε στην αυγή της νέας χιλιετίας, λόγω της υπογεννητικότητας της φυλής μας, οι ευεργετηθέντες αχάριστοι!!!

Σας ευχαριστώ

Αρχαιρεσίες Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού

Οι αρχαιρεσίες της "Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού", που έγιναν στις 9/3/1999, ανέδειξαν το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας, το οποίο αποτελείται από:

Πρόεδρος:	Κρεατσάς Γεώργιος , Καθηγητής Μαιευτικής - Γυναικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Αντιπρόεδρος:	Φριλίγκου Ελένη , Επισκέπτρια Υγείας
Γενική Γραμματέας:	Αποστολοπούλου Σοφία , Φαρμακοποιός, Ταμίας της ΙΡΡΦ
Ταμίας:	Παπαχρήστος Χρήστος , Μαιευτής
Ειδική Γραμματέας:	Βιδαλάκη Μάνια , Ψυχολόγος
Μέλη:	Σπανίδου Κατερίνα , Φαρμακοποιός Καραχρόνη Κική , Σπουδάστρια Μαιευτικής Κυριακόπουλος Αντώνης , Επισκέπτης Υγείας